

ARXUren mendeurrena ospatuz

Maulen Hiriko etxean, 1981.eko Ekainaren 27an, arratsaldeko bostetan hasi zen batzar idekia, bertako Jaun Meraren agurrezko hitzekin.

Han ziren: L. Villasante buru, P. Altuna, J. L. Davant, X. Diharce, J. Hiriart-Urruty, A. Irigoyen, P. Lafitte, J. San Martin, J. Haritschelhar euskaltzain jaunak; J. A. Arana, J. Casenave, P. Charritton, P. Etcheandi, J. Goikoetxea Maiza, M. He-giaphal, M. Itzaina eta J. J. Zearreta euskaltzain urgazle jaunak.

Ondotik "Sü Azia" deritzan batasunaren izenean Francois Dascon jauna mintzatu zen, "Zuberoaren beharrak euskararen zaintzeko" gaiaz bertako premia larriak agertu zituen. Zuberoa guzian hamazortzimila biztanle baizik ez dira gelditzen. Atharratzen, azken hamabost urteotan ehunetik hogeikoa gutitu da eta hustutze honek larritzen ditu "Sü Azia" batasunekoak. Elkarte hau duela hiru urte sortua da euskararen suztatze eta kultura jatorra gordetzeko: euskara eskoletara eroan, adinekoentzat alfabetatzeak eratu, horietarako behar diren tresnak gertaru, ahal den toki guzietara euskara eroanaz. Eta, honen inguruan, historia eta etnografia erakatsi, bertako kultura ezagutzeko eta maitatzeko. Esan duenez, Zuberoaren etorkizuna beltza ikusten da. Bizibidea neketsua baitu. Baina euskaldungoa pizten ari da. Gau eskole-tan eta lantegietan gazte berriak agertzen ari dira. Ez dute Zuberoako izana uzteko-tan eta bertatik irten gabe jarraitu nahi dute.

Ondorean Euskaltzainburuak hartu du hitza, "Sü Azia" batasunekoei egiten ari diren lanagatik eskerrak emateko: "Sü Azia zuek zarete, su berria pizteko" eta zuengan jartzen da Zuberoaren itxaropena, agertuko zien Euskaltzainburuak.

Segidan, Jules Casenave jauna mintzo da: "Jusef Egiategiz". Pariseko gordailu batean aurkitu dira esku-ezkribuzko bi idazki edo liburu, XVIII. mendearen erdialdian bizi zen Josep Egiategi euskaldunarenak gure mintzairan idatziak. Argien mende hartako gaiak erabiltzen ditu horietan, filosofia, kondaira, erretratuak eta abar. Beretan ageri denez, ezagunak zituen lehenagoko euskal idazleak, baina baita ere Europa-ko filosofoak. Egiategi, sorlekuz, oraindik ez dakigu deusik, baina uste du Zuberoako Petarra partekoa zela eta ez Baxenabartarra.

Euskarari buruz zituen usteak agertzen ditu. Uste bai zuen ama-mintzoa zela eta aintzina Espainia guzian erabiltzen zela. Euskarari atxikia bizi zen gizona. Beretzat, gure hizkuntza, mintzaira bizia eta jakitia zen. Gainera, abertzale agertzen zuen bere burua eta uste zuen euskararik gabe ez zegoela euskaldungorik. Oihenartek bezala uste zuen Espainiako partetik joanak zirela ifarraldeko euskaldunak. Bukatzeko, Txomin Peillen eskertzen du Egiategiren lanak aurkitu eta horietaz egin zizkion oharrengatik.

Jean Louis Davant jaunak jarraitu dio ondotik, “Arxuz geroztikako idazleak Zuberoan” gaiari loturik. Bai hilak eta bai biziak aipatu ditu, nor nongoa zen eta zertaz idatzi zuen adieraziz, bakoitzaren lanen joerak ere agertuz.

Bukatzeko, Euskaltzaindiko buruorde den J. Haritschelhar jauna mintzo zen, “Euskaltzaindiak zer egin ahan duen Zuberoaren laguntzeko”. Zenbait ekintzaren artean, Zuberoako herriak eman euskal literaturari anitz eman dio, denboraren joanean Berreterretxe khantoria lekuko. Bestalde, gauza berezia dira Zuberoak sortu eta iraunaraziak: Pasturalak eta maskaradak. Pasturala, lehen erligio borrokakoa zena, orain Zuberoako historia du gaitzat, bere bizitza agererreraziaz. Beraz, pasturalak berriu dira, eta hori dute xuberotarrek beren literaturaren aberastasun bereziena.

Euskararen batasuna behar dugu, baina euskalkietatik hasiaz ahal delarik. Bata-suna beharrezkoa baita eskolak eta Unibertsitatea euskaraz axolaturik datorrenez, eta urte gutiren buruan gauzak seriozki ikusiko ditugu. Honegatik, euskararentzat itxaropena izan dezagun. Euskara bat da, euskaldunok anaiagotzen gaituena eta behar dugu elkarrekin lan egin. Muga batek ebakitzen gaitu, baina euskara bat da mugarik gabe.

Idea horiekin batean Ifar Euskal Herriko euskaltzainek zituzten asmoak agertu zituen eta horien barna “Sü Azia”koekin elkarren laguntzan ibiltzea. Bidea luzea da, baina etsipenik gabekoa.

Biharamunean, igandez, Altzürükü herrian, goizeko hamar t’erdietan hermeza, Mauleko bikario jauna buru zelarik.

Mezatik irteran, hilerrian, Gregoire eta Guillaume Eppherre Euskaltzaindiko zirenei beren hilobiaurrean otoitza.

Gaztelu aintzineko plazan André Lechardoy erakaslea mintzatu zen Euskaltzaindikoak agurtuz eta herritarrei J. B. Arxu idazlea nor zen eta bere lanak zer ziren adieraziz. Bere alabattoak Arxuk euskaratutako alegietarik bat irakurri zuen.

Herriko eskolen ondoan, Arxu zenari oroitarria agertzean Queheille Jaun Mera mintzatu zen han ziren guziak eskertuz. Oroitarriak hauxe dauka idatzirik:

*J. B. Archu
Altzuruku 1811-1881 la Reole
Aleghiak
kantu patriotikak
gramatika
Ruth*

Dantzariak Zuberoako dantzaz agertu ziren eta ondotik Sartantxü eta Mirande kantariak: “Urrütiko anderia”, “Agotaren khantoria” eta “Bortian Ahüzkia” kantatu zituzten.

Anaiarteko bazkari batekin bukatu zen Altzürükün jaialdia.

*Euskaltzainburua
L. Villasante*

*Idazkariordea
Juan San Martin*